

Ülevaade kodanikuühiskonnast neli korda aastas

Väljaandmist toetatakse riigieelarvest

EMSL on avalikes huvides tegutsevate vabaühenduste eestkõneleja, kelle töö on pühendatud kodanikualgatuse ja kodanikuühiskonna arendamisele Eestis.

EMSLi visiooniks on osalusel ja kodanikualgatusel toimiv kodanikuühiskond, milles EMSLil on siduv roll avalikes huvides tegutsevate ühenduste ja ühiskonna vahel.

Foto: Alari Rammio

Kuum teema: vabatahtlikud

Vabatahtlik töö – nagu see, mida tegi juunikuus Järvamaal Vodja mõisaparki koristades Hill & Knowltoni projektijuht Tuuli Sokmann – muutub Eestis üha populaarsemaks. Nõnda on teema seekordses infoleheski esindatud mitme nurga alt: kirjutame valmivast vabatahtliku töö strateegiast, Eesti Skautide Ühingu kogemustest vabatahtlike hoidmisel, vabatahtlike saavutustest mujal maailmas ja probleemidest selle töö loodud väärtuse mõõtmisel. **Lk 3 ning 12-14.**

Valitsuse plaanid teada

Valitsus kiitis juunis heaks kodanikualgatuse toetamise arengukava järgnevateks aastateks. KATSist sai KATA. Miks selline muutus toimus ja kas me oleme tulemusega rahul? **Lk. 2-3**

Maksusoodustused muutuvad

Riigikogus vastu võetud muudatused tulumaksuseaduses puudutavad kodanikuühendusi: muutub tulumaksusoodustusega ühenduste nimekirja pääsemise kord. Ülevaate anname **lk. 4-5**

Aga ka: lähenevast suvekoolest, euroraha kasutamisest, avalike teenuste üleandmise heast tavast, eetikast, EMSLi liikmeküsitlusest, seltsingutest, kaasamisest ja nõnda edasi. Head lugemist!

Kosmosest maa peale

Oleme euroliidus juba üle kahe aasta, kuid teema on paljude jaoks endiselt sama kauge kui planeetide vahel reisimine, tõdeb EMSLi nõukogu liige, **Avatud Eesti Fondi juhataja Mall Hellam**, ja kutsub aktiivsemalt arvamusi avaldama.

Tihti kurdavad ajakirjanikud, et Euroopa teemad ei huvita nende lugejaid, kuulajaid ja vaatajaid. Lugejatelt kuuleme hääli, et neile ei pakuta Euroopa-teemalisi uudiseid ja kommentaare. Tänapäevaks oleme euroliidus olnud üle kahe aasta, kuid paljude jaoks on teema sama kauge kui planeetide vaheline reisimine. Kuigi meie naabrid eurooplased on kõikjal meie ümber. Kuigi nii kodanikeühendused kui riik on igapäevaselt euroteatvitusse panustanud.

Tahet jätkub

Avatud Eesti Fondi ja Riigikantslei iga-aastane konkurss on näidanud, et inimestel on tahet tegeleda Euroopa Liidu asjadega. Väljapakutud diskussioonid ja seminarid on väga vajalikud, kuid lisaks vajame pidevat arutelu nii erialainimeste kui kodanikeühenduste vahel, aga ka ajakirjanduses. Usun, et suureks väljakutseks Euroopa Liidu selgitamiseks oleks riigipoolne EL algatuste alase info edastamine mitte ainult laiale avalikkusele, vaid ka huvigruppidele, samuti erinevate meediakanalite paremaks kasutamine.

9. mail olin osaline Riias ühenduste algatusel toimunud vestlusringis kodanikuühiskonnast Lätis ja Euroopas. Korraldajad hindasid selle publikuks läbi erinevate meediakanalite lausa pool miljonit inimest. Taolist saadet on korraldatud 9. mail juba mitu aastat järjest.

Vestlusring oli elav ning lindistusel viibisid nii Läti peakuu välisminister, aga ka ühenduste ja kohalike omavalitsuste

liidrid. Unikaalne on, kuidas vestlusringi oli kaasatud laiem avalikkus. Sama päeva õhtul oli raadios tunnipikkune ülevaade päeval toimunud diskussioonidest, nädal hiljem oli eeter ekspertide päralt. Kuulajatele aga anti võimalus helistada ning oma arvamust avaldada ja küsimusi esitada.

Õpime lätlastelt

Lätis on tugev Euroopa Liikumine, mis võtab sõna väga erinevates ühiselu ja poliitilistes küsimustes. Läti ühendustega on meil alati palju rääkida ning usun, et avalikkuse kaasamisel nii kodanikuühiskonna kui Euroopa üle käivatesse diskussioonidesse peaks me lõunanaabritelt kindlasti eeskujut võtma.

Ajakirjanduses arutelu edasi viimine peaks olema meie kõigi ühine hool. Kutsun kõiki kaasamõtlejaid oma mõtteid ja seisukohti ka läbi pressi väljendama – ja seda mitte ainult Euroopa Liidu teemadel. Sest kui jututeema tundub intrigeeriv enam kui seitsmele erinevale inimesele, ehk pakub see huvi ka teistele?

Valitsus toe

Juuni keskel andis valitsus heakskiidu kodanikualgatusete toetamise arengukavale aastateks 2007-2010.

Suupärase lühendina KATAks kutsutav arengukava seab kolme aasta peale viis eesmärki: avaliku sektori haldus- ja ühendustega suhtlemisel, kodanikuühenduste rahastamise süsteemi korrastamine, ühenduste järjekindel ja tulemuslik kaasamine otsustusprotsessidesse, teadlikkuse tõstmine ja koostöö arendamine avaliku, era- ja kolmanda sektori vahel ning kodanikuaktiivsuse arendamine ja toetamine.

Iga eesmärgi saavutamiseks kirjeldatakse arengukavas vajalikke meetmeid, millest suurem osa piirdub seniste tegevuste jätkamise vajaduse

mentimisega või siis kinnitab üle otsustatud, kuid seni veel käivitumata tegevuste alustamist. Leidub ka mõningaid uusi ideid.

Nii näeb arengukava ette igas ministeeriumis konkreetse ametniku määramist kodanikuühendustega suhtlemiseks. Ametnike pädevuse tõstmiseks plaanitakse kodanikualgatusete teemalise teatmiku väljandmist ning aastas seitsme koolituspäeva ja kahe seminari korraldamist.

Arengukava näeb ette ka ühtse arusaama loomist ühenduste riigieelarvelise rahastamise põhimõtetest, võttes aluseks EMSLi eest veetud sellisulise projekti tulemused. Kinnitatakse vajadust jätkata maakondlike arenduskeskuste ja riiklike rahastamisprogrammide tegevust.

Mittetulundusühin

Statistika korrastamine võimaldab hakata ka mõõtma, kui suurt rolli mängib vabatahtlik töö Eesti majanduses. Pildil värvivad vabatahtlikud MTÜ Loomade Hoiupaiga planku.

kiitis kodanikualgatuse tamise kava heaks

Eesmärgiks seatakse, et ühenduste kaasamine otsustusprotsessidesse toimuks mullu valminud hea tava kohaselt, ette nähakse ka seda soodustava kaasamisveebi loomist.

Riik võtab kohustuse viia igal aastal läbi üks kodanikuühiskonna uuring, korrastada ühenduste register ning toetada koostöökogusid ja esindusorganisatsioone. Samuti nimetatakse õppekavade täiendamist kodanikuhariduse osas, mullu alanud vabatahtlike tunnustamisürituse jätkamist, teavituskampaaniaid kodanikualgatusest ja maakondlike noortekogude loomist.

Hiljemalt septembris koostab siseministerium arengukava rakendusplaani, mis sisaldab detailsemat tegevuste ja nendeks ette nähtud vahendite kirjeldust.

KATAat valmistati – esialgu küll strateegia nime all ja lühendi KATS järgi tuntud dokumendina – siseministeriumi juhtimisel ette aasta algusest. Interneti ja maakondlike ümarlaudade vahendusel esitasid oma arvamusi ka kümned vabauhendused.

Vastavalt valitsuse mullu detsembris vastu võetud määrusele saab valdkondlik arengukava nagu KATA piirduda aga üksnes valitsemisalade ehk ministeeriumide arengukavades sisalduva kokkuvõtmisega. Seega peaksid ühendused, kel on uusi ideid kodanikuühiskonna arendamiseks vajalikest samudest, need esmalt üritama sisse viia vastava ministeeriumi valitsemisala arengukavva.

Jätkame KATA teemal järgmises infolehe numbris.

Kaks kommentaari:

Iga arengukava headus ilmneb läbi elluviimiseks plaanitud vahendite. On ilmselge, et KATA puhul on raha vaja kordades rohkem ning muidu valitseb oht, et ilus plaan jääb vaid paberile.

Samuti tuleb märkida, et KATA käsitleb peamiselt juba käimasolevaid tegevusi, mis EKAKi raames kinnitatud. Uut kvalitatiivset taset Eesti kodanikuühiskonna arengus KATA ei loo, mis omakorda võib luua ohu, et sisened edusammud muutuvad paigalseisuks.

Marit Otsing, EMSL

Selmet keskenduda muutuste läbiviimisele valitsusastute tegevuses, fikseerib KATA peaaugjalikult olemasoleva olukorra (näiteks enamuse arengukava rakendamiseks ettenähtud summadest moodustavad juba pikemat aega toimiv Kohaliku Omaalgatuse Programm, maakondlike arenduskeskuste tegevus jne).

Leiame, et vajame täna kvalitatiivset hüpet selle valdkonna strateegilises korrastamises, olemasoleva olukorra põlistamisega võib KATA muutuda selles protsessis aga isegi pidurdavaks teguriks.

Katrin Enno, BAPP

ngute aastaaruanded edaspidi registrile

Eeldatavasti 2008. aastast peavad ka mittetulundusühingud hakkama esitama aruandeid maksuameti asemel “äriregistrile” ehk kohtute registriosaakondadele, samuti täpsustub kolmanda sektori statistika.

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri korrastamist on aastaid soovitanud nii kolmanda sektori uurijad kui ka ühendused ise, see on eesmärgina EKAKi tegevuskavas 2004-06. Kuigi tegevuskava eluiga hakkab lõppema, pole tulemuseni seni jõutud.

Seetõttu puudub ülevaade, kui palju on Eestis tegutsevaid vabauhendusi, kui palju on neil palgalisi töötajaid ja vabatahtlikke. MTÜd esitavad seni ain-

sate juriidiliste isikutena oma aruandeid maksuametile, kus nendega tutvuda ei saa keegi.

Tänavu leppisid EKAKi ühiskomisjon ning mitu ministeeriumi ja ametit kokku MTÜde registriandmete uuendamises majandusaasta aruannete esitamise ja töötlemise korra muutmise teel.

Kui ametnike kokkuleppeid ei takista poliitika ja uued valimised, hakkab register MTÜde majandusaasta aruandeid 2008. aastast koguma ja kontrollima sarnaselt teistele juriidilistele isikutele. Kui ulatuslikult maksuamet seni MTÜde aruannete esitamist kontrollib, ei ole teada. Kavandatavate muudatuste põhiline idee on aga just võrdne

kohtlemine, tasahilju hakkaks register ka puhastuma mitte-tegutsevatest organisatsioonidest.

Ühiskomisjoni nõustanud eksperdi Ülle Lepa sõnul on arutlusel plaan koos majandusaasta aruandega lisaandmete esitamiseks, mille saaksid kõik MTÜde vastu huvi tundjad internetist tasuta kätte. Need sisestatakse registris aruande esitamisel eraldi ja võimalikult kiiresti. Praegu on registrist võimalik andmeid organisatsioonide töötajate arvust, töötasudest ja finantsidest saada üksnes sihtasutuste kohta, tellides vastava majandusaasta aruande, ning seegi info on tasuline.

Vabatahtliku töö arvestami-

se meetodika täpsustamine ootab eraldi strateegia valmimist, mis paneb paika vabatahtliku töö juriidilised alused ja mõõtmise. “Kui me teame mitu tundi ühendustes tegutsevad vabatahtlikud töötavad ja arvutame kokkulepitud meetodika järgi vabatahtlike keskmise tunnitasu, saame ka info vabatahtliku töö kaudu loodavast väärtusest,” sõnab Lepp.

Kindlasti ei pruugi muudatuste poolt olla kõik MTÜd ning uus kord vajab Lepa sõnul ühenduste seas kõvasti teavitamist, aga palju lisakoormust MTÜdele ta ei näe – nõue esitada korralikud aastaaruanded kehtib ju praegugi.

Alari Rammo

Tulumaksusoodustusega ühen

Riigikogu võttis 31. mail vastu hulga tulumaksuseaduse muudatusi, millest üks osa puudutab mittetulundusühinguid ja sihtasutusi. **Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna talitusejuht Ivo Vanasaun** tutvustab.

Muudatuste eesmärk on tagada, et tulumaksusoodustusega ühenduste nimekirja pääseksid vaid avalikes huvides tegutsevad heategevuslikud organisatsioonid. Teema tuli päevakorda EMSLi initsiatiivil ja 2003. aastal saatis EMSL rahandusministeeriumile eelnõu esimese versiooni.

Praegu kehtiva tulumaksuseaduse §11 kohaselt on võimalik soodustust saada ka paljudel ühingutel, kes vormiliselt küll vastavad nõuetele, kuid sisuliselt avalikes huvides ei tegutse.

Selline olukord võimaldab tulusid maksuvabalt suunata kitsa isikuterühma huvides tegutsevatele ühingutele, jättes potentsiaalsest tulust ilma avalikes huvides tegutsevad. Eesti rohkem kui 24 000 mittetulundusühingust ja sihtasutusest on praegu nimekirja kantud üle 1500.

Mis on avalik huvi?

Kuigi kogu §11 tekst asendatakse uuena, ei ole muudatused siiski nii revolutsioonilised. Senisest enam rõhutakse, et ühing peab üheaegselt nii tegutsema avalikes huvides kui ka olema heategevuslik.

Viimane tähendab, et ühing pakub sihtrühmale, mille toetamine tuleneb tema põhikirjast, kaupa või teenust peamiselt tasuta või muul kasumit mittetaotleval viisil või maksab sihtrühma kuuluvatele isikutele toetust.

Avalike huvide definitsiooni seaduse uus sõnastus siiski

ei paku. Võib öelda, et ühing tegutseb avalikes huvides, kui tema eesmärgid on seotud eeskätt ühiskonna üldiste huvidega, mitte aga liikmete üksik huvidega. Seadusest kaotatakse valdkondade loetelu, mille toetamine tulumaksusoodustust väärrib.

Ühendused otsustama

Kuna praegune valdkondade nimekiri on liiga kitsas, siis proovisime koostöös EMSLiga valdkondade loetelu täiendada, kuid see viis väga pika ja kõikehõlmava nimekirjani, mille sisuline väärtus puudus. Seetõttu otsustasime loetelust üldse loobuda.

Uudsenäe luuakse asjatundjate komisjon, mille rolliks on maksu- ja tolliameti, rahandusministeeriumi ning nende kaudu ka valitsuse nõustamine just nende ühingute osas, mille puhul ei ole selge, kas tegu on avalikes huvides tegutsevaga.

Rahandusministeeriumi juures tegutsema hakkava komisjoni koosseisu kinnitab minister. Kava kohaselt osalevad komisjonis vaid mittetulundussektori esindajad ning komisjoni liikmete tööd ei tasustata.

Sõltumata komisjoni arvamusest välistab seadus edaspidi tulumaksusoodustusega ühingute nimekirjast kutseorganisatsioonid, ettevõtluse toetamise organisatsioonid, ametiühingud ja poliitilised ühendused. Sellised ühendused ja organisatsioonid ei kuulu rahvusvaheliselt tunnustatud käsitluse

kohaselt tulumaksusoodustusega ühingute mõiste alla.

Nagu ka praegu, ei tohi MTÜ või SA põhitegevus olla ettevõtlus. Ettevõtlus on lai mõiste ja seega võib praktiliselt igasugune kaupade või teenuste pakkumine tasu eest olla käsitletav ettevõtlusena. Seaduses sisaldab uus sõnastus rahvusvahelise kogemuse alusel koostatud loetelu tegevustest, mida ettevõtluseks ei loeta.

Nendeks on trükiste väljaandmine, koolitus, teabevahetus, ürituste korraldamine, tegevus sihtotstarbeliste annetuste realiseerimisel, heategevusliku loterii või oksjoni korraldamine ning muud sarnased tegevused annetuste kogumiseks, kui selline tegevus ei ole ühingu põhitegevus. Ettevõtluseks ei loeta ka põhikirjalise tegevusega kaasnevat finantstulu saamist.

90% nõue

Kui ühing teenib tulu ka muul viisil kui eespool nimetatud, siis loetakse ettevõtlus ühingu põhitegevuseks juhul, kui üle poole tema tulust on saadud ettevõtlusest. Siiski, ka viimati nimetatud juhul võib ühing nimekirja jääda, kui ta ettevõtluse tulemist vähemalt 90% kasutatakse avalikes huvides.

Kuna praktikas on ilmnenud mitmeid juhtumeid, kus tulumaksusoodustusega ühinguid kasutatakse selleks mitte ettenähtud eesmärkidel (peamiselt maksukohustuse vähendamiseks), sisaldab uus §11 mitmeid esmapilgul imelikuna

näida võivaid piiranguid.

Näiteks ei tohi nimekirjas olla ühing, kes tegeleb asutaja või annetaja kauba või teenuse reklaamimise või sihtrühma kuuluvate isikute kutsealase tegevuse või ettevõtluse soodustamisega.

Selline reklaamipiirang ei kehti juhul, kui seda tehakse reklaamilepingu alusel, võttes teenuse eest tasu turuhinnas. Seega tuleb eristada nt. reklaamimist "vastutasuna" ühingule tehtud annetuse eest ja reklaamiteenuse osutamist iseseisva õigussuhtena, mis iseenesest ei välista ühingu nimekirja kandmist.

Millal ja mida teha?

Muudatused jõustuvad 2007. aasta 1. jaanuaril. See tähendab, et kui mõni ühing esitab maksu- ja tolliameti piirkondlikule struktuuriüksusele nimekirja kandmise taotluse käesoleva aasta 1. novembriks, siis lähtutakse tema taotluse menetlemisel praegu kehtivatest nõuetest ja korrast.

Seejuures tuleb meele pida, et uute nõuetega kohandamiseks on ühingutel aega 2007. aasta 1. juulini. Nimekirjas oleval ühingul piisab selleks oma tegevuse ja põhikirja ülevaatisest ning vajadusel muudatuste tegemisest. Nimekirjas edasiolemiseks maksuhaldurile taotlust esitama ei pea.

Kui maksuhaldur leiab, et 2007. aasta 1. juuli seisuga ühingu põhikiri ja/või tegevus uutele nõuetele ei vasta, algatab ta ühingu nimekirjast väljaarvamise menetluse, mis lõpeb tulumaksusoodustusest ilmajäämisega alates 2008. aasta 1. juulist.

duste nimekirja kord muutub

Mida tähendab ühendusele nimekirjas olemine?

Nimekirjas olevale mittetulundusühingule või sihtasutusele tehtavatelt annetustelt ei maksa juriidiline isik makse ja eraisikud võivad annetused oma maksustatavast tulust maha arvutada sarnaselt eluasemelaenu intressidele või koolituskuludele.

Kellelegi neist ei saa piiramatult maksuvabalt annetada, vaid juriidilistel isikutel on piirmääraks kas 3% jooksva kalendriaastal tehtud sotsiaalmaksuga maksustatavate väljamaksete summast või 10% eelmise majandusaasta kasumist (TMS § 49 lg 2).

Korraga saab kasutada üht piirmäära. Piirmäärade ületamisel peab annetaja tasuma summa pealt tulumaksu. Kõik tehtud annetused, sõltumata maksukohustusest, tuleb deklarereida igakuiselt maksuameti TSD vormi lisal 5.

Eraisikud saavad sama aasta tulust maha arvata annetusi mitte rohkem kui 5%, millest on tehtud juba teised lubatud mahaarvamised (TMS § 27 lõiked 1 ja 3). Nimekirja mitte-

kantud või sealt välja arvatud ühendustele tehtud annetusi tulust maha arvata ei saa. Maksuamet võib ainult nõuda annetuse dokumentaalset tõestamist, mõistlik on annetuse saajale teada anda oma isikukood.

Nimekirjas olev annetuse saaja makse tasuma ei pea, küll aga kandma kõik annetused koos muude tuludega deklaratsiooni INF4 iga aasta 1. veebruariks. Lisaks annetaja nimele ja summale tuleb deklaratsiooni kanda ka annetaja isikukood või registrikood. Nii saab maksu- ja tolliamet ka automaatselt andmed annetajate eeltäidetud tuludeklaratsioonidesse.

Saadud annetuste ning muude tulude kasutamise deklaratsiooni INF9 peavad nimekirja kantud ühendused esitama järgneva aasta 1. juuliks.

Alari Rammo

Vaata praegust nimekirja kandmise korda internetist www.emta.ee/?id=2957

Seadus ütleb

2007. aastast kantakse nimekirja mittetulundusühing ja sihtasutus, kes tegutseb avalikes huvides ja heategevuslikult; ei jaga tulu ühendusega seotud isikute vahel; kelle vara antakse pärast likvideerimist nimekirja kantud ühendusele või avalikõiguslikule juriidilisele isikule; kelle halduskulud ja töötasud vastavad tegevuse iseloomule.

Nimekirja ei kanta ühingut, kes ei täida ülal toodud nõu-

deid; ei kasuta ettevõtlustulu avalikes huvides; on võlgu makse või deklaratsioone; on kutseorganisatsioon, ametiühing, poliitiline ühendus või sellist põhi-tegevusena toetav organisatsioon.

Kirikute ja koguduste seaduse kohaselt usuliste ühenduste registrisse kantud juriidilist isikut käsitatakse tulumaksusoodustusega mittetulundusühinguna nimekirja kandmata.

Ühing tegutseb avalikes huvides, kui tema eesmärgid on seotud eeskätt ühiskonna üldiste, mitte liikmete üksikhuvidega. Pildil tähistavad MTÜ Taaskasutuskeskus sünnipäeva nende juures tegutseva käsitöökoja lapsed.

Foto: Taaskasutuskeskus

Nimekirja kandmise ja kustutamise kalender

1. veebruar ja 1. august

- Avaldus ja muud dokumendid maksu- ja tolliameti (MTA) kohalikule asutusele, kes kontrollib esitatud dokumentide ja ühingu tegevuse vastavust nimekirja kandmiseks sätestatud nõuetele.
- MTA piirkondlik struktuuriüksus teeb nõuetele mittevastavale ühingu kirjaliku hoiatuse nimekirjast kustutamiseks.

15. veebruar ja 15. august

- Tähtaeg ühingu puuduste kõrvaldamiseks.

20. veebruar ja 20. august

- MTA esitab komisjonile ettepaneku ühingu nimekirja kandmiseks või põhjendatud ettepaneku mittekanndamiseks või nimekirjast kustutamiseks.

1. märts ja 1. september

- Komisjon vaatab MTA ettepanekud läbi ja esitab oma soovitus ühingu nimekirja kandmise, nimekirja kandmata jätmise, kustutamise või mittekanndamise kohta kirjalikult MTA-le ning rahandusministeeriumile.
- Ühing esitab ise avalduse, kui soovib enda väljaarvamist nimekirjast.
- MTA piirkondlik struktuuriüksus analüüsib komisjoni otsust ning olemasolevaid materjale ning teeb esialgse otsuse. Kui komisjon ei ole otsuseid nimetatud kuupäevadeks esitanud, kinnitab valitsus nimekirja ilma nende soovitustega.
- Kui otsus on negatiivne, teatab MTA sellest taotlejale, kel on mittedõustumisel õigus esitada 30 päeva jooksul vaie, mille MTA lahendab omakorda 30 päeva jooksul. Sel juhul jääb ühendus nimekirja kandmata või ta kustutatakse sealt või jätkub vaidlus kohtus.

1. juuni ja 1. detsember

- MTA esitab rahandusministeeriumile ettepanekud ühingu nimekirja kandmiseks, kandmata jätmiseks või nimekirjast kustutamiseks.

1. juuli ja 1. jaanuar

- Vabariigi Valitsus teeb nimekirja kandmise otsused

Suvekool õpetab tulu teenima

EMSLi tänavune suvekool 8.-9. septembrini Harjumaal Nelijärve puhkekeskuses keskendub avalike teenuste ja ettevõtluse teemale.

Avalikke teenuseid osutades täidavad ühendused nii oma missiooni ühiskondlike probleemide lahendamisel kui ka tagavad endale stabiilse sissetuleku. Oma ettevõtlussuund ei pruugi tähendada aga ainult teenuste osutamist, vaid ka toodete müüki või muud, millega finantseeritakse oma põhitegevust.

Mõlemad on suure potentsiaaliga, kuid seni Eesti ühendustes üsna vähe või juhuslikult kasutatavad võimalused. Suvekoolis tutvustatakse loengute, arutelude ja treeningute käigus häid praktikaid ja õpetlikke

kogemusi Eestist ning teistest riikidest, antakse praktilisi näpunäiteid, mida silmas pidades teenuste osutamise lepingu sõlmimisel ja selle elluviimisel, kuidas välja töötada toimivat äriplaani, kuidas leida uusi ja värskeid ideid jne.

Lisaks on kahepäevane suvekool, kus tavaliselt osaleb umbes 150 inimest, hea võimalus ühenduste omavaheliseks suhtlemiseks, kontaktide loomiseks ja uute ideede saamiseks.

Nagu ikka, on esinejate hulgas nii praktilise kui ka akadeemilise kogemusega kodanikuühenduste esindajaid, teadlasi, ettevõtlusspetsialiste ja ametnikke. Väikeste ja suurte, kohalikul ja üle-eestilisel tasandil tegutsevate ühenduste kõrval

on suvekooli oodatud teemast huvitatud ametnikud, poliitikud, üliõpilased, ettevõtjad ja teised huvilised.

Kinnitatud esinejatega programm avaldatakse augusti alguses, siis algab ka registreerimine.

Suvekooli eesmärgid

- aidata Eesti ühendustel omandada teadmisi ja oskuseid oma tegevuse planeerimisel ja läbiviimisel;
- tutvustada avalike teenuste ühendustele lepingulise üleandmise head tava ning selle läbi avanevaid võimalusi ühendustele ja ühiskonnale;
- jagada häid praktikaid ja ühenduste õpetlikke kogemusi teenuste pakkumisel ja ettevõtluse arendamisel;
- innustada ühendusi ettevõtlikkusele ja loovusele ning aidata kaasa selleks vajalike teadmiste ja oskuste kujundamisele.

Teenuste üleandmise hea tava sai valmis

EMSLi eestveetav projekt avalike teenuste lepingulise üleandmise teemal kodanikuühendustele jõudis juunikuus vasta-va hea tava sõnastamiseni.

Hea tava on juhiste kogum avalike teenuste üleandmise protsessi läbiviimiseks, mis peab tagama hea tulemuse, seda nii teenuse kvaliteedi kui osapoolte õiguste kaitse osas.

Projekti juhtinud **Veiko Lemberi** (pildil) sõnul aitab heade tavade sõnastamine luua usaldust lepingu osapoolte vahel, kelleks on ühelt poolt kohalik omavalitsus või riigiasutus ning teisalt teenust osutav või osutama hakkav kodanikuühendus. Usaldus on oluline, sest lisaks mõõdetavatele kriteeriumitele (nt. klientide arv, teenuste hulk ja kvaliteet jne) kuulub protsessi juurde ka hulk raskesti või mittemõõdetavaid, nagu

näiteks võrdne kohtlemine, teenuse mõju vms. Sellisena loob hea tava kindlust ka teenuse tarbijate jaoks.

Hea tava peaks tekitama teenuste üleandmise ja osutamise osas poolte vahel ühtseid arusaamu ja vähendama omakasupüüdliku käitumise võimalikkust. On vajalik, et iga omavalitsus ja riigiasutus omaksid selget ja avalikustatud poliitikat avalike teenuste delegeerimise kohta, lisas Lember.

Hea tava koosneb neljast osast: üleandmise ettevalmistamine, lepingupartnerite välja- valimine, läbirääkimised ja lepingu sõlmimine ning lepingu juhtimine ja järelvalve.

Ettevalmistamise puhul rõhutatakse teenuse olemuse, eesmärkide, standardite, tulemuste mõõdikute ja finantseerimis- põhimõtete paikapanemise vajadust koos teenuse tarbijatega.

Partnerite valimise puhul on oluline varane info andmine teenuse osutamise võimalusest

ning kõigi huvitatute võrdne kohtlemine. Hea tava annab soovitusi, millal korraldada võistupakkumine, millal selgitada partner läbirääkimiste teel ning millal on õigustatud protsessi läbiviimine koostöös üheainsa pakkujaga.

Kolmas osa soovitab, mida peaks üleandmise leping sisaldama.

Lepingu juhtimise ja järelvalve põhimõtted peaksid olema võimalikult lihtsad ning kokku lepitud läbirääkimiste käigus. Järelevalve peab olema piisav, et saaks objektiivselt hinnata eesmärkide saavutamist ning lepingupartnerile tehtavate maksete vastavust eesmärkidele ja seadustele.

Nüüd esitatakse hea tava arutamiseks EKAKi rakendamise ühiskomisjonile, sügisel ilmub tava ja selle juurde kuuluvad vastused korduma kippuvatele küsimustele ka trükisena. Põhjalikumalt saab kõigi projekti materjalidega tutvuda www.ngo.ee/teenused.

Seminaride sari katustele

EMSL käivitab sügisel seminaride sarja katusorganisatsioonidele, mille eesmärk on tõsta nende analüütilist kompetentsi ja seeläbi suurendada suutlikkust kaasa rääkida poliitikate kujundamises.

20 osalejale mõeldud programm koosneb 8-päevasest koolitustsüklist, mille käigus käsitletakse teemasid nagu ühiskondlike probleemide uurimine, nende põhjuste tuvastamine, lahendusideede genereerimine, nende sobivuse ja riskide hindamine, analüüsi tulemuste esitamine ning elluviidud lahenduste efektiivsuse hindamine.

Ühenduste kaasamine poliitikate kujundamisse muutub Eestis üha tavaprasemaks praktikaks, kuid pahatihti jääb see formaalseks ning ühenduste seisukohtadega – mis tavaliselt tuginevad nende kogemustel vastavast valdkonnast – ei arvestata.

Analüütiliste oskuste arendamine aitab lisada kaalu organisatsiooni ettepanekutele, tagades nende parema läbimõelduse ja põhjendatuse. Need oskused muutuvad seda olulisemaks, mida enam nõutakse riiklike otsustuste puhul probleemi põhjuste analüüsi ja potentsiaalsete lahenduste mõjude hindamist.

Eriti oluline on analüüs ühenduste endi algatatud lahendusprotsesside juhtimisel tulemusteni ja ka Euroopa Liidu tasandi otsustusprotsessis kaasärääkimiseks. Analüütilisest sisust on kasu ka eel- nõude kommenteerimisel, sest sellisel juhul on ühendus riigiasutusele pigem võrdväärseks partneriks kui huvigrupiks.

Programmi hakkab juhtima Jon Ender, kes tegeleb Eesti Õiguskeskuses samateemalise koolitussarja korraldamisega ministeeriumitele ja KOVidele.

Kuidas jätkame liikmetega?

Kevadel läbi viidud küsitlus andis ülevaate, kuidas on meie liikmed rahul sellega, mida EMSL neile praegu pakub, ning mida oodatakse edaspidi. **Liikmeprogrammi juht Urmo Kübar** tutvustab tulemusi ja küsitluse põhjal tekkinud mõtteid.

Eestimaa Looduse Fondi tegevjuht Jüri-Ott Salm ja Peipsi Koostöö Keskuse suhtekorraldaja Kristina Kurm maikuisel EMSLi liikmete üldkoosolekul, kus kinnitati mullune aastaaruanne ja arutati tänavusi tegevusi.

Foto: Alari Ramm

Vast peamiseks väljakutseks igale liikmesorganisatsioonile on, kuidas rahuldada liikmete tänaseid vajadusi, aga – veelgi olulisem – näha ette ja olla valmis homseteks. Kumbki ei tohi ülemäära domineerima hakata: pelgalt toimuvale reageerides ei toimuks arengut, üleliia tulevikuvisioonidele keskendudes võid aga ühel hetkel avastada, et oled oma tänaste probleemidega maadlevad liikmed selja tagant kaotanud.

EMSLi liikmeküsitlusele vastanud 46 organisatsiooni tänastest ootustest andis üsna hea ülevaate küsimus, miks nad EMSLisse kuuluvad. Pea pooled tõid esimese põhjusena välja infovajaduse, soovi toimuvaga kursis olla, milles EMSL ühendusi aitab.

Järgnesid soov ühenduste tegutsemiskeskonda kujundavates otsustes kaasa rääkida, soodsamaid koolitusi saada, aga ka tunnustus EMSLile, keda loetakse ühiskonnas vajalikuks organisatsiooniks, kuhu

kuulumine on teatud kvaliteedimärgiks.

Kuidas me neile ootustele vastanud oleme?

97% vastanutest oli täiesti või pigem nõus väitega, et nad saavad EMSLilt oma töös vajalikku infot (infokanalitest hinnati kõrgeimalt kodulehekülge, e-EMSLi ja meie üritusi).

84% vastanute sõnul pole kunagi olnud olukorda, kus nad oleks esitanud oma ettepanekuid, millega EMSL poleks arvestanud (ülejäänud 16% tões, et mõnikord on nii juhtunud).

Kõik vastanud nõustusid väitega, et EMSL on ühiskonnas vajalik organisatsioon, 97% märkis, et on EMSLi kuulumisega rahul ning 94%, et EMSLi tegevus on suunatud oma missiooni täitmisele.

Tehti ka mitmeid praktilisi ettepanekuid info liikumise korraldamiseks, tulevasteks koolitusteks, üritusteks ning teisteks tegevusteks jne.

Seega näib, et tänastele ootustele vastab EMSL üsna

kenasti. Probleemaatilisem on lisaväärtus, mida organisatsioonile annab EMSLi kuulumine: infot saavad meilt ju ka teised vabaihendused, samuti kaasame olulisemates küsimustes teisigi, mitte ainult liikmeid.

Siit jõuamegi homsete vajadusteni. See on keerulisem, sest sageli ei pruugi organisatsioonid neid veel ka ise teada. Infot annab siin küsitluse esimene pool, põhjalik ankeet, mille organisatsioonid täitsid enda kohta. Samuti taasalustasime kevadel liikmete külastusi: tunni-poolteise pikkuseid vestlusi nende tegevusest, plaanidest ja koostööst EMSLiga. Külastustega jätkame pärast suvepuhkusi, sooviga jõuda kõikide liikmeteni.

Seoses kaasamiskultuuri arenguga Eestis väheneb tõenäoliselt vajadus EMSLi kui eestkostja järele. Ka koolituste pakkujaid on oluliselt juurde tulnud. Vajadus info selekteerija ning edastaja järele näib aga kasvavat.

Küllalt selgelt tuleb välja vajadus praktilise abi järele, mida liikmed EMSLilt ootavad oma organisatsioonide tugevdamisel: kes juhtimis- või planeerimisküsimustes, kes kommunikatsiooni, kes rahastamise alal, kes partnerite leidmisel. See on tegevusuund, mis vajab läbimõtlemit: millised oleks siin toimivad lahendused, kust tuleks selliseks tegevuseks raha jne. Töötame sellega.

NB! Kes ei ole veel liikmeküsitlusele vastanud, teadku, et ootame endiselt!

EMSL otsib uut juhatajat

EMSL kuulutas välja konkursi juhataja leidmiseks, kes asuks tööle sellest sügisest.

EMSLi kauaaegne juhataja **Kristina Mänd** (pildil) on töötanud selle aasta algusest Lõuna-Aafrika Vabariigis ülemaailmse kodanikuühenduse CIVICUS peakontoris. Algselt pooleaastasena plaanitud töö kujuneb aga pikemaks ning Kristina on otsustanud vastu võtta CIVICUSe asedirektori ametikoha.

Et aasta algusest EMSLi juhtinud Marit Otsing jätkab varasema kokkuleppe kohaselt sügisest oma doktoriõpinguid Tallinna Ülikoolis, ei saa ka tema EMSLi juhataja tööd edasi teha.

EMSLi juhataja ülesandeks on organisatsiooni tegevuse strateegiline planeerimine ja töö juhtimine, tegevuseks rahastamisallikate leidmine ja finantsjuhtimine, projektide planeerimine, kirjutamine ja aruandlus, osalemine avaliku poliitika kujundamisel ning organisatsiooni esindamine.

Pakume vaheldusrikast tööd tugevas ja hea mainega organisatsioonis, kellega arvestatakse Eesti kodanikuühiskonda puudutavates küsimustes. Samuti meeldivat kollektiivi ja motiveerivat töötasu.

Kandidaadilt eeldatakse eelnevat juhtimiskogemust, planeerimise ja iseseisva töö oskust, täpsust ja korrektsust, eesti ja inglise keele valdamist, mittetulundussektori tundmist ning optimaalset ellusuutumist.

CV palume saata e-posti aadressil marit@ngo.ee. Lisa-infot konkursi kohta saab telefonil 6 311 430.

Euroraha kasutamise kogemused

2004. aasta maist on Eestil ja teistel euroliidu uutel riikidel õigus struktuurabile, et erinevusi Euroopa jõukamate ja teiste vahel tasandada. Jaan Tõnissoni Instituut uuris, kui avatud ja läbipaistev on abi jagamise protsess. Vahendab **JTI juhataja Agu Laius**.

Üldiselt toimub struktuurabi jaotamine Eestis avalikult ja läbipaistvalt, kuigi on ka piisavalt arenguvõimalusi. Toetuste eraldamine peab olema kooskõlas väga paljude Euroopa Liidu nõuetega. Eestis ei ole veel piisavalt kõiki neid nõudeid ja reglemente valdavaid ametnikke, sellest tulenevalt on abi administreerimine seni ülimalt tsentraliseeritud. Nõnda on olnud vajakajäämisi haldussuutlikkuses, kus projekte ei jõuta ettenähtud aja jooksul läbi vaadata või hilinevad rahaülekanded. Ametnike suutlikkus kasvab kogemuste lisandumisel ja pideva koolituse tulemusel ning võib uskuda, et järgmisel perioodil neid probleeme enam pole.

Praegune ülitsentraliseeritud süsteem on omakorda tõstatanud mitmel korral toetuse sihipärase kasutamise ja nende jagamise poliitilise kallutatuse küsimuse. Nii on kritiseeritud suurtootjate eelistamine põllu-

majandusministeeriumi poolt. Koolitatud ametnike lisandumine peaks tulevikus andma võimaluse protsessi detsentraliseerida nii, et euroabi eraldamine läheb üha enam maakondade otsustada või saavad nad vähemalt selles kaasa rääkida.

Kiirustamise pitser

Euroopa Liit on ette näinud, et abiprogramm pannakse kokku koos sotsiaalpartneritega, sh. kodanikuühendustega. Koostöö eeldab kindlaid ja avalikke protseduureegleid – kuidas partnerid valitakse, millistel abisanditel nad osalevad jne. Lõppeva perioodi osas neid põhimõtteid Eestis eirati, järgmise tarbeks aga vajalikud reeglid koostati ja ka rakendati.

Sotsiaalpartnerid on kaasatud kõigis ministeeriumites uue perioodi ettevalmistamise komisjonidesse ning seda võimaldati ka ühendustele, kes seda ise

taotlesid. Komisjonide nimekirjad on avalikud ning nii saavad kõik leida sobiva liikme, kelle kaudu oma ettepanekud esitada.

Koostöö on seekord toimunud protsessi algusest ning nõnda on välditud mitmeid pingeid riigiametnike ja ühenduste vahel. Samas on protsessil olnud ajanappusest tuleneva kiirustamise pitser – alati ei jõua vajalik info ühendusteni, ülinapp ettepanekute esitamise tähtaeg ning valitsev teadmatus ettepaneku edasisest saatusest. Kõigele vaatamata on mitmeid tulemuslikult euroabi protsessi mõjutanud ühendusi, eelkõige EVEA ja Keskkonnatühenduste koda.

Kriitilise pilguga peavad ühendused vaatama ka endid. Osalus struktuuriabi kavandamisel ja jaotamisel eeldab professionaalsust, omavahelist koostööd ja aktiivsust. Seda suutlikkust ja vajaduse tunne-

tust ei ole meil piisavalt. Sageli jätame reageerimata, kui meie arvamusi ja seisukohti küsitakse, tihti jätame osalemata, kui meid sellealasele üritusele kutsutakse. Me ei ole teadvustanud endile, et ka ühenduste suutlikkuse kasvuks on võimalik taotleda toetust struktuuriabi viienda prioriteedi raames.

Vaja “tõlki”

Senine kaasamise protsess on esile toonud kitsaskohad, mille lahenduseks oleks vahendaja määramine. Vahendaja rolliks oleks bürokraatlike riigidokumentide “tõlkimine” ühendustele arusaadavasse keelde ja ka ühenduste ettepanekute esitamise sellisena, et ametnikud seal iva näeksid.

Teabe kättesaamisega struktuurifondide kohta pole üldjuhul probleeme – raskusi võib tekitada hoopis info suur maht ja sellest tulenevad probleemid selle struktureerimisel. Kindlasti

Eesti euroraha plaanimisel teistest maas

Peep Mardiste
Eesti
Roheline
Liikumine

Nagu Eestis, nii määratakse teisteski Euroopa Liidu liikmesriikides praegu 2007.-13. aastate ühiseelarve kasutusvaldkondi. Ning nagu meie, nii tegelevad ka teised uued liikmed esmakordselt euroabi plaanimisega nii pikaks perioodiks.

Kõik koostavad struktuurivahendite kasutamise strateegilist raamistikku ning seejärel konkreetsed valdkondlikud rakendusavad.

Kuid kui võrrelda Ida-Euroopat selles protsessis meiega, siis on nad Eestist üldiselt ajagraafikust ees. Juba aastate eest oli teada, et 2006. aasta lõpuks tuleb oma taustadokumentid struktuurivahendite kasutamiseks valmis saada. Kuigi viimase detailini lihvitud juhiseid Euroopa Liidu tasandil siis veel polnud, alustas enamik uusi

liikmesriike oma ettevalmistusi 2004. aasta teises pooles või 2005. aasta algul.

Eesti seevastu alustas struktuurivahendite ettevalmistustega alles mullu sügisel. Juba siis süüdistasid Eesti kodanikuühendused valitsust protsessi alguse venitamises ja ennustasid eesootavat hullumeelset tormamist. Täpselt nii on ka läinud – tähtjad järjest kukuvad ja partnerite-poolne sisuline panustamine seetõttu väga raske.

Vaatamata sellele, et teised

alustasid varem ning parteritel on seega lihtsam osaleda, kurdavad kodanikuühendused kõikjal, et nende ettepanekutega arvestatakse liialt vähe. Kõige teravamaks ajas valitsusepoolne partnerlusprintsipi täielik eiramine suhted Slovakkias. Mullu detsembris ei jäänud ühendustel muud üle, kui külmutada osalus kogu protsessis ning asuda boikoteerima ka 2004-06 perioodiks loodud struktuurivahendite juhtimist ja seiret korraldavaid riiklikke komisjone.

sed

väärib külastamist struktuurabi koduleht www.struktuurifondid.ee, kus kohe esilehel saab liituda ka selleteemalise infolistiga.

Oluline on ka ajakirjanduse roll abiraha eraldamispõhimõtete ja jaotamise analüüsimisel. Tänuväärne on Äripäeva järjekindlus teema käsitlemisel. Ühendused suudavad ajakirjanikke abistada, teavitades neid väärnähtustest toetusraha jagamisel ja kasutamisel. Mida enam ajalehed euroabi teemal kirjutavad, seda kindlamad võime olla, et toetusi ka sihipäraselt kasutatakse.

JTI projekt sai teoks tänu Euroopa Komisjoni, Transparency Internationali ja BAPPI toetusele.

Loe lisaks:

Struktuurivahendite ettevalmistusprotsessis osalevate ühenduste võrgustike veebiaadresse:

Eestis: www.eurofondid.org.ee

Poolas: www.koalicjafs.org.pl

Slovakkias: www.eufondy.org

Euroopas: www.coalition-on-eufunds.org

Eri valdkondade ühendused esitasid valitsusele 15 tingimust, milleta ei saa struktuurivahendite planeerimist avatud ja kaasavaks lugeda. Boikotiga ühines ka koguni 17 valdkondlikku ühenduste riiklikku platvormi! Olukorrast informeeriti ka Euroopa Komisjoni. Slovakkia valitsusel võttis üle kahe kuu, et boikoti tõsidusest aru saada ja sisuline koostöö partneritega taastada ning tänavu veebruari lõpust on Slovakkia ühendused taas euroraha planeerimises osalemas. Õpetlik lugu.

Kaasamise head tavad euroliidule

Itaalias tegutsev võrgustik on koondanud Euroopa kodanikuühenduste arvamusi dokumendiks, mida võiks nimetada euroliidu kaasamise headeks tavadeks. **EMSLi liikmeprogrammi juht Urmo Kübar** osales dokumendi arutamiseks korraldatud konverentsil Viinis.

Vajadus kodanikuühenduste kaasamist reguleeriva dokumendi järele on Euroopa Liidu tasandil enam-vähem sama, mis Eestis. Ühest küljest oodatakse ühendustelt, et nad vähendaksid lõhet kodanike ja võimuinstiitutsioonide vahel ning lahendaksid nõnda kõikjal aktuaalset demokraatia defitsiidi probleemi, teisalt aga kogevad ühendused nendesamade võimude poolt usaldamatust ja mitteamustamist.

Leidub küll hulk häid näiteid ka toimivast koostööst, kuid puudub õigusliku jõuga dokument, kus oleks määratletud kummagi poole roll, õigused ja kohustused, mis laseks neil näidetel saada normiks. Nii et kui Eesti ühendused tunnevad sageli, et neid ei võeta väärilise partnerina, siis – mitte et see nüüd hea lohutus oleks – eks samad probleemid ole ka kolleegidel teistes maades.

Kui meil on kaasamise head tavad ühenduste ja ministeeriumide koostöös sõnastatud ning saavad valitsuse heakskiidu loodetavasti sügisel, siis euroliidu tasandil ollakse teema üle arutamise faasis. Kuuldavasti isegi mitmes eri variandis pa-

ralleelselt. Omapoolset initsiatiivi näitas üles Itaalias tegutsev ühendus Cittadinanzattiva, kes koos partneritega üheksast EL liikmesriigist (ja veel paarikümne organisatsiooni väiksemal osalusel) sõnastasid "Euroopa aktiivse kodaniku harta": 19 punktist ja 50 heast näitest koosneva kaasamispõhimõtete kogumi, mis ideaalis peaksid saama kohustuslikuks nii EL kui liikmesriikide tasandil.

Harta rõhutab mitmeid olulisi punkte kaasamise juures: et see peab toimuma kogu otsustusprotsessi vältel (mitte näiteks algama valmis eelnõule kommentaaride küsimisega), et kaasatavatele tuleb võimaldada ligipääs vajalikule informatsioonile, et kaasaja peab austama ühenduste aega (see tähendab "siin on tähtis eelnõu, saatke homseks oma kommentaarid" vältimist, aga ka omapoolsete lubaduste pidamist ühendustele põhjendatud tagasiside andmisel), et ühendustelt ei saa eeldada pidevat tasuta tööd riigi heaks jne – kui nimetada siinkohal vaid

mõningaid, mille vastu avalik sektor praktikas sagedamini eksima kipub.

Oluline oli ka punkt, mis sätestas ühenduste kohustused: vastutavus oma liikmete ja sihtgruppide ees, läbipaistvus (eriti rahaasjades), sõltumatus, demokraatlik toimimine.

Kõige rohkem vaidlusi põhjustas harta punkt, mis sätestas kaasatavate partnerite valikut. Mõned osalejad nõudsid tulisel selle eemaldamist tekstist, öeldes, et see piirab ühenduste õigust otsustusprotsessides osaleda. Teised leidsid, et avalikul sektoril kui lõpptulemuse eest vastutajal peab olema õigus otsustada, kellelt ekspertarvamusi tellib, küll aga peavad valikukriteeriumid olema avalikud ja selged, samuti peab info kaasamise kohta olema kättesaadav ning võimalus oma arvamusi esitada jääma kõigile.

Dokumendi ning teiste riikide kaasamiskogemustega saab tutvuda www.activecitizenship.net.

Kui koostöö kodanike ja riigi vahel ei laabu, on sageli järgmiseks sammuks protestimeeleavaldused. Paari aasta vanusel pildil avaldavad saksa tudengid protesti õppemaksude vastu. Foto: stock.xchng

Seltsingupilt sai selgemaks

Külaliikumine Kodukant võttis kevadel ette Eesti külaseltside kaardistamise ja nende vajaduste väljaselgitamise. Uuringu läbi viinud ekspert Ülle Lepa raporti põhjal tutvustab tulemusi **Kodukandi tegevjuht Eha Paas**.

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste kõrval nimetatakse seltsinguid Eesti kodanikuühendustest kõneldes harvem. Et seltsingud ei ole juriidilised isikud ning neid ei registreerita, on teadmata ka nende koguarv. Ometi on seltsingud levinud kodanikualgatuse vorm, millel just maapiirkondades oluline roll täita kohaliku elu edendamise, inimeste kokkutoomise ja ühiste ettevõtmiste korraldamise näol.

Maal tegutsevad seltsid seisavad hea külaelanike vaba aja sisustamise, rahvakultuuri traditsioonide taaselustamise, säilitamise ja edendamise eest. Olulised valdkonnad on ka loodushoid, heakord, heategevus, sport ja töö noortega. Seltsingu vorm valitakse tegevuseks peamiselt seetõttu, et see on lihtsaim ja kiireim viis organisatsiooni asutamiseks.

Andmed kirja

Seltsingu vorm sobib siis, kui soovetakse korraldada ühekordseid üritusi, lahutada meelt ning pole kavas teha põhjalikumaid investeeringuid.

Siseministeriumi tellitud uuringu käigus suutis Kodukant koguda andmeid 450 maapiirkonnas tegutseva seltsingu kohta. Kindlasti pole see lõplik arv, kuid usume, et 90% maaseltsingutest õnnestus meil jõuda. Läbiviidud intervjuudele vastasid 302 seltsingu esindajat.

Uuringu põhjal pakkusime välja ka soovitusi seltsingute edasiseks arenguks.

Esimeseks probleemiks on, kuidas seltsingutega kontakti saada. Meie kasutasime selleks

mitmeid viise ja võrgustikke, kuid protsess oleks kiirem ja tulemuslikum, kui seltsingud oleksid registreeritud kohalike omavalitsuste juures. See tähendaks lihtsalt nimekirja pidamist, kus on olemas seltsingu nimi, tegevusala ja kontaktandmed. Selline nimekiri aitaks seltsinguga ühendust võtta ning tagaks neile omakorda informatsiooni saamise. Täna jäävad paljud seltsingud just seetõttu infost ja otsustusprotsessidest kõrvale, et ei ole teada, kellega ja kuidas suhelda.

Paljud ühendused tegutsevad sisuliselt seltsinguna, kuid ei teadvusta seda endale. Seetõttu vajab seltsingu olemus ja tema tegevusega seonduv maapiirkondades tutvustamist. Vaja on abimaterjali, mis annaks lihtsas keeles edasi seltsingu ja seltsingulepingu olemuse, erinevuse teistest kodanikualgatuslikest koostöövormidest, asutamise ja lõpetamise protse-

duurid ning seltsinglaste õigused ja kohustused.

Peamiseks ressursiks seltsinglaste endi kõrval on seltsingutele rahalised või mitterahalised sissetulekud. Kõige olulisemaks rahalise toetuse allikaks on kohalike omavalitsuste toetused (neid on saanud 82% küsitletutest), teiseks toetused Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse vahendusel kohaliku omaalgatuse programmist (56%).

Raha, ruume ja infot

Kodukandi arvates peaks ühenduste rahastamisel kohalikul omavalitsused jätkama MTÜde kõrval ka seltsingute projektide rahalist toetamist, samuti on oluline kohaliku omaalgatuse programmi laadse üleriigilise programmi olemasolu, kust seltsingud saaksid oma tegevusteks, millest enamik on seotud külaelul elavdamisega (mitte investeeringuteks), raha taotleda.

Uskuge või mitte, pildil on Olustvere Maanaiste Seltsi liikmed. Seltsi tööjaotus on selline, et üldiselt tehakse kõike koos, aga mehed käivad koolitustel ja õpivad raha küsima, naised keedavad, koovad ja küpsetavad.

Foto: Kodukant

Seltsingute hulk

Harjumaa	60
Hiiumaa	13
Ida-Virumaa	19
Jõgevamaa	19
Järvamaa	17
Läänemaa	26
Lääne-Virumaa	25
Põlvamaa	36
Pärnumaa	52
Raplamaa	21
Saaremaa	47
Tartumaa	19
Valgamaa	36
Viljandimaa	19
Võrumaa	41

KOKKU 450

Teiseks seltsingute oluliseks ressursiks on tugiteenuste kättesaadavus.

Vajatakse koolitust, nõustamist, informatsiooni nii kohalikel omavalitsustel, maakondlikel arenduskeskustel kui Kodukandilt. Lisaks oodatakse omavalitsustelt ruume kohalikele elanikele ürituste läbiviimiseks, samuti transporditeenust maakondlikel üritustel osalemiseks. Tugiteenuste kättesaadavus tõstaks oluliselt seltsingute võimekust ning kasvataks nende potentsiaali oma tegevust laiendada ning tulevikus mittetulundusühinguna tegevust jätkata.

Sõltuvalt tegevusvaldkonnast ja võimekusest võivad seltsingute arengud olla erinevad. Üks võimalik tee on mittetulundusühingu asutamine, milleks kinnitas valmisolekut ligi kolmandik küsitletutest. Lühiajaliste eesmärkide saavutamiseks, samuti külaelanike kooskõimisvõimaluste loomiseks asutatud ühendused jätkavad oma tegevust tõenäoliselt seltsinguna, mis on neile kõige sobivam vorm.

Loe lähemalt: www.kodukant.ee

Moraalne ühiskond algab moraalsetest kodanikest

Avatud Eesti Fondi tänavuse Koosmeele auhinna laureaat, **Tartu Ülikooli eetikakeskuse juhataja prof. Margit Sutrop** lahkab Eesti ühiskonna eetikakriisi tagamaid ja selle lahendamise võimalusi.

Eetika keskne küsimus on, kuidas peaks elama. Vana-Kreeka filosoofi Sokratese järgi on elamist väärt vaid mõtestatud elu. Ilma oma valikute üle järele mõtlemata ei saa elada head elu.

See ei kehti mitte ainult inimeste, vaid ka ühiskondade kohta. Ühiskond, mis pole teadlik oma väärtustest ega mõtesta oma valikuid, ei saa pakkuda oma kodanikele kindlust hea elu realiseerimiseks.

Eesti ühiskonna moraalne allakäik algas siis, kui Nõukogude tankid tallasid porri meie vabaduse ja inimõigused. Okupatsioonivõim soodustas valelamist, varastamist, kaasiniimeste järele nuhkimist ja pealekaebamist, reetmist ning kollaboratsioonismi. Eesmärgiks oli võtta inimestelt inimväärikus, kaotada nende au- ja häbitunne.

Tuusikutega valitsemine

Muutus ei toimunud üleöö. Vabas Eestis oli küldes kombeks kodust lahkudes toetada vastu ust luuavars. Võttis kaua aega, kuni hakati "segi ajama" oma ja riigi vara ning valetamist pidama sama loomulikuks kui hingamist, milleta ellujäämine pole võimalik.

Võib arvata, et vähemalt sama palju, kui okupatsioonivõimudel kulus aega eestlaste moraalse selgroo murdmiseks, läheb nüüd moraalsete väärtuste uuesti au sisse tõstmiseks. Oleme kiiresti vahetanud vanad aknaraamid pakettakende ja vanad autod uute vastu, ent inimesi ei saa välja vahetada. Ka uut põlvkonda kasvatavad ikka needsamad eelmise ühiskonna kujundatud inimesed.

Üheks nõukogude pärann

Margit Sutrop tänavuse Avatud Eesti Fondi Koosmeele auhinna vastu võtmas. Tema selja taga fondi nõukogu esimees Andres Kasekamp, juhataja Mall Hellam ja assistent Siiri Grasmann.

diks on Eestis maad võtnud individualistlik mentaliteet. Seda õigustatakse sageli püüuga põgeneda aastakümneid pealesurutud kollektivismi eest. Paraku on siin tegemist eksitusega. Nõukogude ametlik ideoloogia väärtustas tõepoolest kollektiivsust, tegelikkuses tegi aga kõik selleks, et mingit ühistunnet ei saaks tekkida. Privileege, alates eripuhvetist viinereite ostmisest kuni ametite, autoostulubade, korterite ja turismituusikuteni, jagati lojaalsuse alusel. Defitsiidimajandus ja ideoloogiline surve olid peamised relvad, mille abil piitsa ja prääniku meetodil laostati inimesi seesmiselt. Pika-peale sai loomulikuks, et hüvesid jagatakse neile, kes neid ise haarata oskavad.

Viimase aja skandaalid poliitikas, äris ja paljudes muudes eluvaldkondades näitavad, et Eestis esineb nii moraalset kui ühiskondlikku korruptsiooni. Tegelikult toimibki korruptsioon alati kahel, üksikisikute ja institutsioonide tasandil. Kui

inimesed pole valmis tegema koostööd, ei saa ühiskond hästi toimida, ja kui riik on korrumpeerunud, on ka üksikisikutel raske käituda moraalselt.

Korruptsiooni definitsioone on mitmeid. Kõige üldisemalt tähendab korruptsioon avaliku usalduse petmist individuaalse või grupikasu saamise nimel. Moraalne korruptsioon osutab lojaalsuse kui kodanikuvooruse kadumisele. Korruptsiooni tingimustes kaotavad inimesed võime töötada ühiskondlike institutsioonide heaks, nende tegutsemise peamiseks motiiviks muutub omahuvi. Ühiskondlikes suheteski saab määravaks omahuvil põhinev leping. Enamiku kodanike esmane soov on säilitada see, mille nad on juba saavutanud, ning saada juurde nii palju kui võimalik.

Olemegi ahned?

Skeptikud väidavad, et kuna korruptsiooni on alati esinenud, jääb see ka alatiseks püsima: inimesed on ju ahned ja alati ajendatud omahuvist. Selles

väites leidub omajagu tõtt, ent see ei tähenda, et korruptsiooniga ei saaks võidelda. Isegi kui tunnistame, et ahnus on enamikule inimestele omane, määravad poliitilised ning majanduslikud struktuurid ja protsessid, kuivõrd see pahe saab vahada. Praktiline poliitika saab luua struktuure, mis selliseid kalduvusi piiravad, maha suruvad või mujale kanaliseerivad.

Teoreetikud on üksmeelel selles, et on kaks asja, mis põhjustavad korruptsiooni riigis: suur varanduslik ebavõrdsus ning valikuline poliitilise võimu jaotamine.

Mida saab teha?

Esiteks saab korruptsiooni vältida varanduslike vahede vähendamise abil. Teiseks võimupositsioonide avaliku ja läbipaistva jaotamise abil.

Vastutustundlik poliitika peab hoolitsema selle eest, et inimestes kasvaks solidaarsus, tekiks soov ohverdada omahuvi ühishuvi heaks. Tuleb soodustada kodanike osalemist poliitikas, sest see suurendab lojaalsust riigile.

Poliitika põhineb usaldusel ja eetikal, mille kadumine nõrgestab riiki ja toob kaasa vaesuse ning viletsuse. Seetõttu saab üksikisikute moraalne toimimine olla võimalik vaid tugeva demokraatiaga riigis, tugev demokraatia on aga võimalik vaid siis, kui üksikisikud peavad moraalset toimimist paremaks ebamoraalsest. Seda seost pole veel paljud mõistnud, mistõttu loodetakse, et eetilise poliitika saab olla võimalik ka ilma moraalsete kodaniketa. See on illusioon. Kui soovime ehitada moraalset ühiskonda, siis tuleb alustada moraalsete kodanike kasvatamisest.

Vabatahtliku tegevuse strateegia valmib novembriks

Tartu Vabatahtlike Keskuse koordineerimisel valmib novembriks strateegia, mis seab sihid vabatahtliku tegevuse toetamiseks, edendamiseks ja tunnustamiseks Eestis aastatel 2007-2010. **Keskuse juhataja Tuulike Mänd** hoiab lugejaid kursis, kaugel asjaga ollakse.

Strateegia koostamise protsessi üheks olulisemaks eesmärgiks võib lugeda seda, et selgeks vaieldakse teemakohased mõisted, seni kaootiliselt toimunud tegevused koondatakse ühte dokumenti ning edasiseks lepikakse kokku ühised tegevusprioriteedid, mis loob aluse koordineeritud ja süsteemseks vabatahtliku tegevuse toetamiseks Eestis.

Terminid selgeks

Strateegia koostamise töögruppi kuuluvad täna lisaks seitsme ministri ja Riigikantselei esindajatele ka Tartu Vabatahtlike Keskuse (TVK), Heateo Sihtasutuse, Avatud Eesti Fondi ja EMSLi esindajad.

Töögrupi esimesel seminaril 11. aprillil vaadeldi hollandlaste korraldatud uuringu põhjal teiste Euroopa riikide kogemusi ning arutati Eesti vajadusi. Tehi ettepanekud algatada võimalusel vabatahtliku tegevuse üldiste küsimuste koordineerimise määratlemine siseministeriumi valdkonnaks ning moodustada EKAKi ühiskomisjoni juurde alaline töögrupp, mis koondaks vabatahtliku tegevuse korraldajaid ning asjatundjaid erinevatelt elualadelt.

Läbiarutamist vajavad vabatahtliku tegevusega seotud terminid, teavitamise ja nõustamise korraldamine kohtadel, vabatahtlike juhtimise heade tavade ja koolitajatele mõeldud standardite kehtestamine, jätkata

ta tuleb vabatahtlikule tegevusele soodsas õigusliku raamistiku loomisega.

Strateegiat koostades võetakse arvesse ka täna juba toimuvat ning vajadust nende tegevuste jätkamiseks. Näiteks korraldab TVK ühendustele vabatahtlike juhtimise koolitusi, Heateo Sihtasutus haldab üle-eestilist vabatahtliku tegevuse vahendusportaali, Avatud Eesti Fondi eestvedamisel tähistatakse rahvusvahelist vabatahtlike päeva 5. detsembril üleriigilise vabatahtlike tunnustamisüritusega jpm.

Edasi on tulemas viis strateegia töögrupi seminari. Juuni alguses korraldavad Heateo Sihtasutus ja TVK Järvamaal vabatahtliku tegevuse edendamise tegevuste ühenduste mõttetalgud. Arutati selle üle, millisenahatatakse näha olukorda vabatahtliku tegevuse alal lähema 5, 10 ja 15 aasta jooksul ning millised tegevused sellise olukorranaviiksid.

Lööge kaasa

Lisaks toimuvad kohtumised erinevate valdkondade esindajatega konkreetsete teemade läbiarutamiseks. Strateegia materjalid pannakse jooksvalt välja TVK kodulehele <http://www.vabatahtlikud.ee/?id=1087> ning ühenduste edasine kaasamine toimub peamiselt kodanikuühiskonna listide ja võrgustike kaudu.

Strateegia koostamist toetavad siseministerium ja BAPP.

Kahel juunikuisel talgupäeval korrasid vabatahtlikud Järvamaal asuva Vodja mõisa parki.

Foto: Alari Rammo

Kuidas leida vabatahtlikke ja annetajaid?

Heateo Sihtasutuse portaali www.heategu.ee viib ühendused kokku vabatahtlike ja annetajatega. Juba üle kahe aasta saavad organisatsioonid abiliste ja toetajate leidmiseks portaali iselisaada oma abipalve paljudes eri valdkondades (haridus, loodus, kultuur, tervishoid jne).

Kuulutuse saab lisada lihtsalt, alustades oma organisatsiooni registreerimisega avalahelküljel ning seejärel siirduda abipalve sisestamise juurde.

Portaalil on iga kuu üle paari

tuhande külastaja, kes otsivad võimalust olla vabatahtlik või annetaja. Valikuliselt ilmuvad portaali teated ka igal laupäeval Eesti Päevalehes heategude rubriigis, lisaks mitme Tallinna kohviku infotahvilil ning üle-eestilistes infolistides.

Heateo portaalist leiate nõuandeid, kuidas vabatahtlikke organisatsiooni kaasata, ning lugeda teiste kogemustest. Lisainfo: kairi@heategu.ee

Kairi Birk

Heateo Sihtasutus

Ilmus voldik säästvast juhtimisest

EMSL on välja andnud voldiku säästvast juhtimisest, mis jagab näpunäiteid, kuidas maailma piiratud ressursside juures säästa loodusvarasid ja ka ise kokku hoida. "Vastutus oma ühiskonna ja keskkonna eest on kohustuslik kõigile," kirjutab trükise koostanud Kristina Mänd.

Säästva juhtimise võtmes seletatakse lahti, millega arves-

tada organisatsiooni strateegiat koostades ja millist kasu toob strateegiline planeerimine maine, kvaliteedi, lojaalsuse ja usaldusväarsuse osas. Samuti kirjutatakse teadlikust töökorraldusest ning sellest, milliseid väärtusi kliendid, tarbijad või kodanikud üha rohkem hindavad.

Voldikut saab EMSLi koolitaja ja www.ngo.ee/trykised.

Vabatahtlik töö ühendab

Üksteise abistamine ja ligimese toetamine on olulised põhimõtted nii kristluses, islami kultuuris kui ka judaismis. Millest tuleb siis vabatahtliku tegevuse erinev areng eri riikides, küsib **Anna Gramberg**.

Tartu Vabatahtlike Keskus korraldas kevadel rahvusvahelise noorsoo- ja vabatahtliku töö seminari, et arutada vabatahtliku tegevuse olukorda Euroopa Liidu ja Vahemere-äärsetes riikides, jagada kogemusi ning arendada koostööd.

Vabatahtlikke ja noorsootööga tegelevate ühenduste esindajaid tuli kokku lisaks Eestile Lätist, Ungarist, Hispaaniast, Portugalist, Egiptusest, Jordaaniast, Türgist, Palestiinast ja Iisraelist. Seega oli osalejaid erinevatest kultuuridest ja erinev on ka vabatahtliku tegevuse areng nende koduriikides, ehkki pigem tulenevad erinevused ühiskondlikest ja ajaloolistest kui näiteks usulistest teguritest, leiti seminaril.

9000 kolme aastaga

Mulle avaldas sügavat muljet Türgi organisatsiooni *Community Volunteers* tegevus. Noorte omaalgatusel põhinev ühendus on oma kolme tegevusaastaga

kaasanud üle 9000 vabatahtliku, kes Türgi eri piirkondades kohaliku kogukonna heaks aktiivseid ja üritusi korraldavad. Üks eesmärk on julgustada noori vabatahtliku tegevuse kaudu ühiskondlikus elus kaasa lööma ning näidata, et noored tahavad ja suudavad kogukonna heaks oma panuse anda.

Ühendus toimib avatud võrgustikuna, iga vabatahtlik võib oma kooli, ülikooli vms juurde luua vabatahtlike grupi. Gruppi toetab nõuga kogunud täiskasvanu, kuid kõik tegevused mõtleavad välja ja viivad ellu noored ise, kellest omakorda sirguvad uued vabatahtlike juhendajad.

Kiirelt laieneva võrgustiku edu seisnebki ühelt poolt noorte omaalgatuse süsteemsel toetamisel ning teisalt vabatahtlike vabaduses oma ideid ellu viia, nagu seletasid Eestis käinud Bilkenti ülikooli vabatahtlike grupi särasilmised ja tulihingelised noored.

Võimsalt on arenenud vabatahtlikkus Iisraelis, kus kolmandik elanikkonnast teeb vabatahtlikku tööd. Selleks innustatakse noori juba kooliajal, näiteks on keskkooliõpilastel kohustus teha nädalas paar tundi vabatahtlikku tööd, seda ennekõike sotsiaalvallas (eakate abistamine, sisserännanute toetamine jne).

Tublid juudid

Ülikoolides on vabatahtliku tegevuse eest võimalik saada ainepunkte. Laialt levinud on *kibbutz*´ide süsteem, mis kujutab endast vabatahtlike agraarkommuune, kus ühistegevuse kaudu ja üksteist abistades püütakse hakkama saada raskestes keskkonnatingimustes.

Huvitav oli kuulda vabatahtlikust tegevusest Palestiinas. Näiteks korraldatakse rahvusvahelisi vabatahtlike laagreid Lähis-Ida piirkonnas, kus vabatahtliku töö kaudu püütakse suurendada eri riikidest pärit noorte teineteisemõistmist ja ületada võimalikke eelarvamusi usu, kultuuri või rahvuse pinnalt. Märkimata ei saa jätta, et kõige suuremad sõbrad seminaril olidki Palestiina ja Iisraeli osalejad – vabatahtlik töö ühendab!

Lõpetuseks sobiks seminaril kõlama jäänud juudi mõtte-tera, mis ühtlasi iseloomustab hästi vabatahtliku tegevuse mõtet: "Kui ma hoolin ainult endast, mis inimene ma siis olen?"

Toetasid: Euroopa Noored, haridus- ja teadusministeerium ning Eesti Rahva Muuseum. Loe lisa: www.vabatahtlikud.ee

Eesti taas esikohal

USA Rahvusvahelise Abi Agenduri (USAID) koostatud indeks hindab Eesti kodanikuühendusi teist aastat järjest Kesk- ja Ida-Euroopa ning Euraasia piirkonna jätkusuutlikemaks.

Indeksi koostamisel vaadatakse seitset kriteeriumit, millest jätkusuutlikkus sõltub. Eesti saavutas parimad hinded infrastruktuuri (1,7) ja seadusandliku keskkonna (1,8) eest, kõrgelt hinnati ka ühenduste eestkostes-suutlikkust (2) ja mainet (2,1). Esikohal olid Eesti ühendused tegutsemis-suutlikkuse ja majandusliku elujõulisuse arvestuses, kuid seda juba nõrgemate tulemustega (2,4 ja 2,5).

Uuringus vaadeldi 27 riiki, lisaks Kosovo ja tänaseks iseseisvunud Montenegro piirkonda. Vaadeldud Euroopa riikidest põhjapoolsed on jõudnud ühenduste arengus ülemineku lõppfaasi.

Lõunapoolsed Euroopa riigid jäävad eelmistele alla, kuid aastaga on nende olukord tasapisi paranenud. Seevastu Euraasia riikide hulgas, kus ühenduste jätkusuutlikkus kõige nõrgem, ei olnud ses osas kas üldse arengut või läksid asjad halvemaks.

Kõige suurem langus toimus Usbekistanis, seoses mulluste Andižani meeleavalduste verise mahasurumisega, mille järel on valitsus oluliselt kodanikuvabadusi piiranud. Ühenduste jätkusuutlikkus langes aastaga võimude tegevuse tulemusel ka Venemaal ja Valgevenes. Väike tõus toimus selle piirkonna riikidest vaid oranži revolutsiooni järgses Ukrainas ja tulpide revolutsiooni järgses Kõrgõzstanis, samuti Moldovas.

Loe põhjalikumalt ülevaadet: www.usaid.gov/locations/europe_urasia/dem_gov/ngoindex

Vabatahtliku töö kogemus ühendab erineva kultuuritaustaga noori, leidsid Tartu seminaril osalenud.

Skauditarkused vabatahtlike hoidmisel

Oma organisatsiooni kogemusi, kuidas vabatahtlikke läbi aastate särasilmsetena hoida ning arendada, jagab tugeva üle-eestilise vabatahtlike võrgustikuga **Eesti Skautide Ühingu peaskaut Kristjan Pomm**.

Eesti Skautide Ühingu on üks Eesti suurimaid noorteorganisatsioone ning meie tegevus tugineb valdavalt noorte ja täiskasvanute vabatahtlikul panusel. Seda nii organisatsiooni juhtimise kui ka aastast-aastase kestva pideva noortele suunatud tegevuse või ühekordsete projektide tasemel Eestis ja rahvusvaheliselt. Kuid ainult vabatahtlikul töö ei püsi ka skautlus ja nii on meil igapäevaselt töö büroo juhataja, samuti kasutame tasulist raamatupidamisteenust.

Oleme alustamas analüüsi, et hinnata ja täpselt mõista, kuidas organisatsioon saab vabatahtlikku erinevatel töötappidel toetada. Selle käigus proovime kirja panna skaudijuhid "elutsükli" organisatsioonis ning leida konkreedsete meetmed, kuidas innustada ja olla toeks nii neile vabatahtlikele, kes alles meiega liitunud kui ka neile, kes juba aastaid aktiivselt tegutsenud.

Edu innustab

Läbi aastate kestev vabatahtlik töö organisatsioonis erineb mõistagi ühekordsetes projektides kaasa löömisest. Üheks suurimaks väljakutseks on siin aja planeerimine ja kestva motivatsiooni loomine. Keskmiselt on Eesti skaudijuhid aktiivselt tegutsenud üle nelja aasta ning meie seas on ka neid, kes vabatahtlikuna skautluse juurde jäänud juba rohkem kui 15 aastaks. Kuidas nende huvi hoida ja arendada?

Kindlasti innustab organisatsiooni arengu märkamine ja ise sellele kaasa aitamine. Oma moodi sünergia loob väga eri-

nevate elualadelt pärit skaudijuhtide kirev inimkoosus.

Jõudu annavad kindlasti ka skautluse raames toimuv rahvusvaheline suhtlemine ning erinevad täiendkoolituse võimalused.

Uued ülesanded

Lisaks on veel mitmed organisatsioonisisest motiveerimis- ja tunnustamisvõimalused. Näiteks on skautidel kasutusel mitmeastmeline teenetemärkide süsteem, mis annab võimaluse tunnustada nii meie oma liikmetest vabatahtlikke kui ka väljastpoolt pärit toetajaid. Samuti on meie vabatahtlikel võimalus töusta "ametiredelil" ning täita erineva iseloomu ja vastutusastmega ülesandeid.

Enese proovilepanek ja teostus läbi uute väljakutsete ja ülesannete annab kindlasti lisaenergiat, värskaid ideid ja uusi kogemusi. Nagu püüame läheneda personaalselt oma noortele liikmetele ja aidata arendada nende erioskuseid, nii on ka

täiskasvanud vabatahtliku puhul vaja toetada isiksuse arengut ning leida igale juhile võimete- ja oskustekohaseid ülesandeid, mis aitavad ära hoida tegutsemisest rutiini. Tänu organisatsiooni tegutsemisvaldkondade pidevale mitmekesisumisele on see meil ka võimalik, kuigi peab silmas pidama, et lisaks võetud kohustus võib viia ka läbipõlemisele.

Tore on see, et vabatahtlikud, kes varem noortena meie tegevusest osa saanud ning kasvanud skaudijuhtideks, tunnevad vajadust omalt poolt organisatsioonile tagasi anda, sest läbi skautluse omandatud kogemused ja oskused osutuvad väärtuslikuks ka nende põhitöö tegemisel.

Tähtis kaasamine

Head kaasamise tavad ja avatud juhtimine on samuti Eesti Skautide Ühingu kogemusele tuginedes ülimalt olulised. Iga liige, eriti täiskasvanud või täisea piiril vabatahtlik peab

tundma, et tema mõtteid soovitakse kuulda ja nendega arvestatakse organisatsiooni juhtimisel. Selleks oleme korraldanud organisatsiooni juhatuse ja teiste vabatahtlike juhtide arutelusid, et nii strateegilist juhtimist puudutavaid kui ka igapäevategevust määravaid otsuseid maksimaalselt liikmeid kaasates vastu võtta. Samas oleme püüdnud hoiduda liigse, juhte kurnava bürokraatia ja keeruliste protseduurireeglite rakendamisest – noorteorganisatsioonis, mille põhimõtteks on õppida läbi tegevuse ja mängu, on oluline, et täiskasvanudki ei ahelduks keerukate reglementide võrku. Kuid siingi tuleb hoida tasakaalu mängu ja ametliku asjaajamise vahel, et organisatsioon oleks ühelt poolt piisavalt paindlik, aga samas ei kannataks haldussuutlikkust.

Kuna skaudiorganisatsiooni põhimõtteks on, et nõ. tippjuhid, juhatuse liikmed, teevad oma tööd vabatahtlikel alustel, siis on tagatud, et igal juhtimistasemel tugineb kõigi motivatsioon sarnastele väärtustele. See teeb organisatsiooni juhtimise lihtsamaks – vabatahtlikuna teiselt vabatahtlikult töös kvaliteeti ja korrektsust paluda on emotsionaalselt ilmselt lihtsam kui palgalisel töötajal vabatahtlikult. Samas oleme osanud luua ka väga hästi toimiva meeskonna, mille liikmeteks on võrdsetel alustel nii meie vabatahtlikud kui palgaline töötaja.

Skautluse ja teiste vabatahtlikkudel põhinevate ühenduste püsimine ja edasine areng sõltub sellest, kui võrd riik, töödandjad ja ühiskond oskab märgata ja väärtustada sellist ühiskonna heaks tehtavat tööd. Õnneks on selles osas aina rohkem näha toetavat suhtumist.

Vabatahtliku töö märkamises ja ära märkimises on suur innustav jõud.

Oluliseks vabatahtlike kasvulavaks on su oma organisatsioon, ütleb skautide kogemus: keda täna juhendatakse, juhendab sageli homme ise teisi. Pildil suunab Deivis Treier mulluses Tagametsa suurlaagris nooremaid sõlmesidujaid.

Koolitusel sündis 23 kogukonnateenust

Liikumine Kodukant tutvustas mai keskel Viljandimaal Karksi valla kultuurikeskuses 23 kogukonnateenust, mille olid välja töötanud nende koolitusprogrammides osalenud külaseltsid.

Kogukonnateenuste pakudes aitavad külaseltsid lahendada kohalikke probleeme või muuta külaelu huvitavamaks ja paremaks, samas luuakse seal ka töökohti ja sissetulekut.

Näiteks Tõhela külaselts Pärnumaal töötas koolituse käigus välja bussiteenuse kohalikele elanikele, paar seltsi pakuvad tegevust ja abi ümbruskonnale eakatele või tegelevad lastega. Karksi vallas asutati taas-

kasutuskeskus, kus müüakse kasutatud rõivaid ning valmistatakse vaipu, kotte, patju ja muud, mille läbi kaltsud uuesti vajalikuks muutuvad.

Suur osa uusi kogukonnateenusteid keskendub külaelu elavdamisele ja turismile, rentides pinda ürituste läbiviimiseks, telkimiseks, või korraldades ise laagreid, matku ja muid ettevõtmisi. Leidus ka sauna-, interneti-, jõusaali-, raamatukogu- ja muid selliseid teenuseid.

Mitmed külaseltsid viivad läbi koolitusi, neist torkavad silma näiteks Karisilla külaselts Põlvamaalt, kes õpetab sõira

valmistama, Valgamaa Lüllemäe rahvaõpistu nii kunstikursuste läbiviimise kui ka projektide ja arengukavade kirjutamise õpetusega. Atsalama selts Ida-Virumaal aga hakkab korraldama talgute vormis koolitusi aiandusest ja heakorrast.

Koolitusel aidati ühendustel äriplaani koostamiseks ja elluviimiseks vajalikke oskusi omandada. Valmis ka käsiraamat kogukonnateenuse osutamisest ning sõlmiti koostöödemeid Soome külaseltsidega, kel teenuste osutamises pikki kogemusi. Projekti toetas Phare programm.

Urmo Kübar

Sotsiaalse ettevõtja konkursi võitjad selgunud

20. juunil tutvustas Heateo Sihtasutus esmakordselt Eesti läbi viidud sotsiaalse ettevõtja konkursi parimaid projekte: puuetega inimeste käsitööd turustavat MTÜ-d Hingest ning äri sektorit HIV-epideemia vastasesse võitlusse kaasavat Terve Eesti Sihtasutust.

Sotsiaalsed ettevõtjad on inimesed, kes püüavad leida uusi ja paremaid lahendusi olulistele valuküsimustele ühiskonnas. Neil on uuenduslikke ideid ning tõsine tahtmine ja ettevõtlikkus need ellu viia.

Konkursil osales 49 algatust. Poole aasta jooksul on Heateo Sihtasutuse partnerid ja vabatahtlikud nõustanud konkursi finaliste ning aidanud neil oma ideid edasi arendada.

MTÜ Hingest eestvedajad Kaarel Roosa, Risto Oitmaa ja Margus Mägi vahendavad praegu viie puuetega inimest koondatava käsitöökeskuse ja kahe puudega inimese juhitud ettevõtte valmistatud käsitööd. Sellega pakutakse tegijatele eneseväljenduse ja lisateenistuse võimalust, ostjatele aga kauba peale emotsiooni.

Sel suvel on noormeestel

plaanis kaardistada veel 50 puuetega inimeste käsitöökeskust, pakkudes neile müügi- ja materjalide vahendamise abi. Toodete arendamiseks alustatakse sügisest koostööd Eesti Kunstiakadeemiaga.

Terve Eesti Sihtasutuse looja **Riina Raudne** (pildil) alustab HIV ennetusprogrammide läbiviimist ettevõtetes, eesmärgiga viia teema nendeni, keda täna veel riskirühmadeks ei loeta.

“Eestis on vaja lahti saada müüdist, et kuna HIV-positiivne on narkomaan, venelane ja Narvast, siis üht normaalset, korralikku makse maksvat Tallinna inimest see ei puuduta,”

sõnab ta. “Loengute mõte on püüda arendada nutikate eestlaste ja venelaste mõtlemiskultuuri ja panna ka ettevõtteid sotsiaalsemalt mõtlema.”

Sotsiaalse ettevõtja konkursi suurim toetaja on Hansapank, kes aitab Heateo Sihtasutusel finantseerida projektide pilootfaase ning panna kokku nõustajate meeskonnad, kes aitavad algatusi edasi arendada. Suhtekorraldusfirma Hill & Knowlton nõustab projekte kommunikatsiooniküsimustes.

Konkursi võitjate tunnustamisürituse erikülaliseks oli Penny Newman, Cafedirect'i juht ja õiglase kaubanduse valdkonna eestvedaja Euroopas, kes jagas oma pikaajalisi kogemusi sotsiaalse ettevõtjana.

Lisaks Hansapangale ja Hill & Knowltonile toetasid sotsiaalse ettevõtja konkursi läbiviimist Avatud Eesti Fond, Eesti Päevaleht, Uniprint, Papyrus ja Euroopa Strateegilise Filantroopia Assotsiatsioon.

Artur Taevere

Heateo Sihtasutuse juhataja

Kodanikutramm haris pealinlasi

Suve esimesel päeval hõivasid kodanikuühendused Tallinnas kohvikutrampi Pauliine, linnarahvas näitas üles ettevaatlikku huvi. Nagu linnarahvas ikka.

Üle kolme tunni sõitis tramm kõikjal, kuhu rööpad viisid, kuulutas pasunate, akordionite ja õhupallidega suve, kodanikualgatuse tähtsust ja näitas kümnekonna ühenduse tegemisi üles säitnud boksides.

Kuigi tramm piiras kõvasti huviliste liikumisvabadust ja püstipüsimist ning pardale tulnud kodanikud hoidsid ehk oma kilekottidest tavapärasest kramp-likumalt kinni, pakkus esmakordne projekt linnarahvale palju elevust ja ka tasuta sõitu.

MTÜ Kodanikukoolitus valis ürituse korraldajana end tutvustama läbilõike eri piirkondade ja paikade ühendusi, näiteks Kodukant maalt ja Naabrivalve linnast, lastekaitsejad kõikjalt, samuti koostööle ühendunud naised, õpilaste esindajad, ametiühing jne.

Nii said külalised teada Koplis tegutsenud esimesest naistuletõrjijate vabatahtlikust ühingust kuni tabelini sellest, kust algab ohtlik seks; teada, mis ohustab noori välismaale tööle minnes või osta kaasa lihtsalt puulusikaid ja vitraaže Raplamaa meistritelt.

Trammist astus kodanikuaktivistide kõrval läbi mitmeid poliitikuid ja kolm ministritki, kõigiga tehti kohapeal väikesed intervjuud, mida juhtis “konduktorina” Toomas Sarapuu Transpordi Ametiühingust. Kohustuslike kõnede eel ja järel andis Kadrioru pargi veerel kontserdi Rapla vokaalsekstett Klükk ning noored trompetistid Tallinnast.

Kodanikutrampi rahastas Siseministeerium. Vaata tausta ja pilte www.kodanikukoolitus.ee/kodanikutramm.html

Alari Rammo

Märgi kalendrisse:
EMSLi VIII suvekool
kodanikuühendustele
“Kuidas teenida tulu?”
8.-9. septembrini Nelijärvel

Avalike teenuste osutamisest ja ühenduste
ettevõtlusvõimalustest:
kuidas muuta maailma paremaks ja ühtlasi
kindlustada endale stabiilne sissetulekuallikas?

Kaks päeva täis seminare, loenguid, treeninguid,
häid näiteid ja õpetlikke kogemusi praktikutelt,
teadlastelt, ametnikelt ja poliitikutelt.

Registreerimine läheb lahti augusti alguses.

Suvisel pööripäeval, 21. juunil sõitis Tallinnas kodanikutramm

Rapla seltsingu “Süstik” juht ja tubli külaliikumise aktivist Ivi Sark tutvustas trammis kohalike meistrite kõikvõimalikku käsitööd.

Kontsert Kadrioru pargis algas täpselt koos suvega, kell 15:26. Laste ja eakate vahel puhkab jalga “konduktor” Toomas Sarapuu.

Igas peatuses vupsasid trammist välja kolm poissi, ise pisut pikemad kui pasunad, aga puhusid rahvast kokku, mis jaksasid. Hetkel käimas pikem pirukapeatus Koplis.

“Vaat nii suur ühiskond on Eestis, kui ka sinu laps meile kodaniku-
algatust koordineerima tuleb,” seletab Kaja Kaur siseministeri-
umist oma eelkäijale samas ametis, Maris Puurmannile.

Toimetajad: Urmo Kübar | urmo@ngo.ee, Alari Rammo | alari@ngo.ee
Kujundaja: Külli Reinup | kyllir@hot.ee **Trükkikoja:** Erkotrykk | info@erkotrykk.ee

Adressaat:

ISSN 1736-3837

**Eesti Mittetulundusühingute ja
Sihtasutuste Liit**
Uus 5, 10111 Tallinn
Tel 631 1430
Faks 631 1432
E-post: info@ngo.ee

Fotod: Alari Rammo